

fonadék', sőt a *copákás*, *cupákás* 'szalonnás (kenyér)', 'agyagos, tapadós (föld)' szó is.

Hengerbóc tehát voltaképp azt jelenti: 'guruló tömeg'. Hasonló jelentésű szavak: *hengêrbutykáztat*, *butykáztat* 'buktat, hengerít' Zilah Nyr. 28:286; *butykázik*, *kecskëbokázik*, *kecskëbokát vét* 'bukfencezik, bukik' 234, (vö. *butykó* 'fatuskó' 231, Kisküküllő m. 32:51, 'bütyök, kisebb kinövés a lábon' MTsz. *butykósbót* 'furkósbót' Tárkány Nyr. 43:165, *butykás-kató* 'búbos pacsirta' Szilágy m. MTsz.); *bucska*, *kecskebucska* Háromszék m. MTsz. *kecskebucsa* Hétfalu MNGy. 10:413, 463, 'bukfenc'; (*kecske*) *bucskázik* 'bukfencezik, bukik' Székelyföld, *kecskebicska*, *kecskebicskázik* Dráva mell. MTsz. Ugyanazt jelenti továbbá: *kecske-kóra*, *-kóré*, *-góra* Székelyföld MTsz., *kecskekora* Kisküküllő m. Nyr. 39:285-6, *kecskekórázik* MTsz., melyek második tagja a *kóro* szó, s a szélhajtotta száraz kóro képét idézi föl (vö. *ördögszekér*).*

Az EtSz. a *buckó*, *lúcka* szót azonosítja a *butykó* (*butkó*, *botkó*), *bütyök* (*bötök*, *bötkő*, *bütkő*, *bütykő*) szavakkal (vö. még: *bütykó* 'nagyobb hegység apró kiálló csúcsai' Csikszentdomokos NyF. 9:27). Azonban valószínűleg eredetileg két különböző szó összekeveredésével állunk szemben. A *buc* eredeti hangalakja *busz* volt (vö. *busz* 'comb' ACsere, *buksz* 'földben maradt fatörzs, tuskó' Tolna m. MTsz., hangátvetéssel **buszk* ból). A másik szócsalád alapszava Hefty szerint (Nyr. 40:163) a székely *böt*, *büt* (*bütü*, *bütü*) 'vég, elvágott vég, lapos vég' (*bütü* Kolozsvár, *bütő* Désakna 'harangnyelv') MTsz. „*Bütü*, *hegybütü* névvel a székely olyan hegyfokot szokott jelölni, amely nem hegyesen, hanem kerekdeden végződik“ (Orbán Balázs).

Beke Ödön.

Kács, Kácsfalu.

Törökös helyneveket keresgélve Baranyában, megakadt a szemem *Kácsfalu*-n. Ez 1323-ban poss. *Kachfalva* és terra *Kaach* (*Csánki*). Kétségtelen ebből, hogy *Kács* személynév. Ilyenképpen csakugyan elő is jön a régiségben. Borsodban van *Kács*, Anonymus *Casu*-ja (olv. *Kacsu*). Mivel e vidéken a török nevet viselő *Ócsád*, *Örsúr* apja kapott birtokot, föltehető, hogy *Kács* is török személynév.

* A szóban forgó *buc* van nézetem szerint a következő növénynevekben: *buc-kóro* Tarcál Kassai EtSz., 'véres virágú mezei pészma, centaurea campestris'; vö. *bwts-koro* 16. sz. MNy. 4:425.

Azt mondjuk, hogy a *Kacsma* 'menekülni' igéből van képezve, épúgy mint *Kál* a *kalma* 'maradni' igéből.* Lehet, hogy idetartozik a zempléni *Kacsand* falu neve is, sőt az is, hogy a *Karácsonyi-tól Kacsics*-nak olvasott, de többízben *Kachyz*-nak, *Kachuz*-nak írt nemzetség neve is. Ez olyan képzés lenne, mint *Kaliz* és *Csakiz* a *csakmok* 'ütni' igéből (v. ö. *Chakyz* filii, *fratres* sunt *patruales* filior. *Chak* boni, *Kovács*), vagy *Szepezd* a *szeb*-ből stb.

Kácsfalu különben *Csemény*-hez tartozott s azt *R. Nagy László* egyik felolvasásában török személynévnek mondotta.

Bátky Zsigmond.

Adalék Szeged-vidéki nép-zene kérdéséhez.

Bálint Sándor két írásában is (Szeged népe, Új gyűjtés I. Szeged, 1933, előszó és Lakodalmi szokások Szeged-Alsóvároson c. tanulmányában, megjelent az Alföldkutató Bizottság kiadványai között) bizonygatja, hogy a szeged-alsóvárosi paraszt nem szíveli a cigány-zenét, hanem a maga fajtájának a muzsikáját hallgatja csak. Jó bizonyító-adatot szolgáltat Tömörkény István is egyik, kötetben meg sem jelent novellája, amely a tanyai, pusztai iparos-emberekről szól. Így ír Tömörkény „Mindenféle ilyen foglalkozás kihalad közébük, csak egy van, amit be nem vesznek: a cigány. Lakik itt az alsótanyán huszonnyolcz ezer magyar, aki még cigánymuzsikát nem ismer és rá nem is kíváncsi. A muzsikus-banda nem él meg közöttük, de azért kár volna azt hinni, hogy zenéjük nincsen. Van, csak hogy maguk csinálják. Tulajdon maguk állanak össze bandákba, amelyek részben hegedűre, de leginkább kishögös fúvóhangszerekre vannak szerkesztve. Úgy tudnak sikoltozni rajtuk, hogy valamely helyen éjszaka mulatság van, órajárásnyira elhallatszik a nóta. Van olyan banda is, amely „knottából“ furulyáz s a városban veszi tudományához a szükséges hangjegyfüzeteket. Mindegy neki, akármilyen, azt vásárolja meg, amelyik legfölsül van abban a csomóban, amit elébe tett a boltos. Így történhetett meg annak idején, a tarara-bum-dié korszakában, hogy amíg a városban még csak kevésbé volt ismeretes a népszerű nóta, a tanyákon már széltében fújták a bandák“. („Pusztai iparosok“, Szegedi Napló, 1900, 231. sz. Ugyanezt említi még egyebütt is. l.: Szegedi Napló: 1905, 179 sz. és 1906, 146 sz.) A

* Utólag látom, hogy *Németh Gyula* is ebből származtatja a törkómán *Kaçor* törzsnevet (M. Ny. 1929:85.).